

ВЕЛИКИЙ РОМАН

Маїк Дауні



ЗОЛОТО ІСТРІЇ

Харків
«ФОЛІО»
2026

ЧАСТИНА 1

Розділ I

ПОВЕРНЕННЯ ЗАБЛУДЛОГО

Лондон / Істрія: 23 грудня 2019 року

Відгородившись від нескінченних оголошень служби підтримки, він м'яко протискався вперед — у той дуже британський спосіб — у потоці людей, що плавною хвилею рухалися підземним коридором від Кінгс-Кроссу до Сент-Панкрасу. Якщо ти був готовий просто плисти за течією, це було схоже на серфінг. Але якщо потрібно було кудись дістатися, легко було загрузнути у вузьких проходах і вирвах людської ріки, яка за останні 150 років так природно освоїла підземний світ. Він мав такий вигляд, ніби в нього не було конкретної мети. Але зовнішність може бути оманливою. Цього морозного лондонського ранку на нього чекала дуже конкретна зустріч, краса якої дуже контрастувала з його різким спуском у підземелля столиці. Громадський транспорт Лондона продовжував свою півторастолітню традицію бути справжнім ударом по всіх органах чуття. Цього разу він відчував це особливо гостро після останнього завдання — роботи під глибоким прикриттям у жорсткій анархістсько-екологічній групі «Опір глобалізації». І цей удар по органах чуття обурював скромного поліціанта Марка Михайлича не лише фізично; він викликав у ньому незвичну злість і змусив його опустити звичайний прапор своєї толерантності до людей принаймні наполовину.

Ковзаючи вниз ескалатором під гуркіт і скрип лінії Гаммерсміт-енд-Сіті, він знову і знову прокручував у голові події останніх двох тижнів. Ті проносилися перед його очима, як кадри з кінофільму. Напад на центр експериментів над тваринами в Оксфорді, у якому він брав участь разом із товаришами по боротьбі за права тварин. Усвідомлення командою, що поліція долини Темзи отримала наводку. Далі — затримання підозрюваних і допити всіх у відділку поліції Сент-Олдейтс; суд, застава, звільнення в понеділок уранці. А потім — ще гірше. Найгірше, що могло статися. Відчуття принизливого очікування, що, повернувшись до табору — брудного сквоту в старій електростанції в Осні, — він буде викритий як щур. Щур, який зраджував їх усіх протягом останніх трьох років. І коли здавалося, що гірше бути не може, особою, яка розкрила його справжню сутність — знайшла паспорт, його справжній паспорт із реальним ім'ям Марко Михайлич, справжньою датою народження і справжнім статусом, — виявилася Джейні. Жінка, якій він сказав, що кохає. Жінка, яку кохав. Кохає досі. Жінка, яка виносила і втратила його дитину. Жінка, яку він нахабно обманював і яка, попри це, дозволила йому піти, перш ніж розповісти про все іншим.

А тепер він прямував до поліційної дільниці Паддінгтон-Грін, нібито щоб почути фінальне рішення щодо своєї долі як агента під прикриттям у Національному управлінні громадського порядку. І перспектива була не найкраща. Глянув на своє відображення у вікні за порожнім сидінням навпроти. Як він докотився до цього? Зазирнув глибше у власні очі через порожній вагон.

У ньому не було нічого справжнього. Він навіть не був справжнім британцем, але опинився в центрі Британії часів

Брекзиту, захищаючи британські цінності від імені великої британської публіки. Вони понад усе любили своїх тварин і їхні права. Іноді, як він думав, навіть більше, ніж людей і їхні права. Знову поглянув на себе.

«Хто ти взагалі такий, Марку Михайлич? Нехай справжній Марко Михайлич встане!» — пробурмотів у глибині його обплутаного дредами черепа маленький, трохи роздратований голос.

Коли Марко і його сербська мати Мая покинули колишню Югославію — нинішню Істрію в Хорватії — після загибелі його батька в Хорватській війні за незалежність 1995 року, над ними висіла чорна хмара. Взаємні звинувачення, непорозуміння, давні родинні ворожнечі, що спалахнули з новою силою. Мая була розлючена й озлоблена на свого свекра Ніно, адже вона звинувачувала його у смерті свого чоловіка — його сина Іво. Завдяки військовим зв'язкам він міг би звільнити Іво від призову, якби захотів. Одного вечора вона взяла Марка й залишила Істрію. Кілька принизливих і важких років під опікою британського Міністерства внутрішніх справ — і нарешті їй вдалося отримати статус біженки, почати все з чистого аркуша, і їхнє нове життя розпочалося. Подалі від божевілля і старих чвар, за сценарієм, знайомим багатьом біженцям і мігрантам: почати з нуля, забути про етнічну ненависть і рухатися далі. Тоді по світу рухалося набагато менше людей. Мая і Марко скористалися своїм шансом, залишивши позаду хаос хорватської батьківщини й родину, що, як відчувала Мая, їх зрадила. Мая з головою поринула в нове життя: працювала, виживала й боролася в новій країні з пристрастю. Вона прибирала офіси у фінансовому кварталі вдень і вночі, аби дати хлопцю гідне життя

і хорошу освіту. Єдині рази, коли вона використовувала свій диплом філософа з Белградського університету, — це коли давала поради Маркові. А він завжди їх слухав.

Сьогодні вперше за три роки, відколи вона померла, Марко був радий, що її немає в живих. І вперше зізнався собі, що, можливо, його рішення піти під прикриття безпосередньо пов'язане з її смертю. Втеча. Анонімність. Заперечення минулого. Уникнення почуття провини. Він сховався в більш ніж одному сенсі.

Не надто обнадійлива думка, але щось, за що можна захопитися, бо день не обіцяв бути кращим.

Він знову подивився на своє відображення. У голові промайнули й інші причини для радості. Носове кільце й металеві штанги у бровах могли зникнути разом із пірсингом. Якщо бути чесним, він почав здаватися макробіотичним породженням Франкенштейна. Нарешті міг позбутися цих безглузвих дредів білого хлопця-растамана, які відростив, щоб злитися зі своїми антиглобалістськими соратниками.

Марко вийшов із цього трансу, коли потяг різко смикнувся, ненадовго ожив, а потім знову зупинився після чергових засапаних 50 метрів шляху. Типова ситуація для лінії Гаммерсміт-енд-Сіті. Та сама стара червона сигнальна лампа. Повернувшись до реальності, він усвідомив, що єдиний інший пасажир у вагоні перемкнув телефон на гучний зв'язок і підспівував безглуздим рядкам репера дня. Припустивши, що це просто випадкова помилка з навушниками, Марко вирішив не звертати уваги, але за хвилину зрозумів, що хлопець явно мав намір поділитися своєю музикою. Марко примирливо підняв руки долонями вниз у жесті «спокійніше, друже», але той його просто проігнорував.

— Гей, друже, зроби тихіше динамік. Мені-то нічого, але скоро на Еджвар-роуд зайдуть інші люди, — напівпереконливо збрехав Марко.

Хлопець був білий, злий, років 17-19, вдягнений (знову ж таки, іронічно) як чорний репер. Він підійшов і сів навпроти Марка, збільшивши гучність і кількість «motherfuckers» у тексті, спрямовуючи їх просто на нього. Якраз у цей момент старий трясучий потяг лінії Гаммерсміт-енд-Сіті рвонував останні 100 метрів до Еджвар-роуд. Марко одночасно підвівся з місця. Крізь мат потужним голосом гучномовця прорізалася витончена оксфордська вимова: «Наступна зупинка — Еджвар-роуд. Пересадка на Дистрикт-лайн до Ерлс-Корт. Будь ласка, будьте обережні з проміжком. Mind the Gap. Mind the Gap».

Марко провів проти хлопця прийом із прямим заломом руки та швидко поклав його на підлогу. За дві-три секунди спритних рухів він встиг ще й скувати його наручниками до поручня біля дверей. Хлопець взагалі не зрозумів, що сталося. І коли нарешті підняв голову, побачив, як двері повільно зачиняються, а Марко вже стоїть на пероні, виразно показуючи великим пальцем угору, що телефон зараз відправиться прямісінько в найближчий смітник. Коли потяг рушив, Марко м'яко помахав рукою та всміхнувся на прощання. Прощання ніколи не були його сильною стороною, але останнім часом усе його життя складалося саме з них.

* * *

Зустріч у поліційному відділку Паддінгтон-Грін пройшла саме так, як Марко очікував. Без сюрпризів. Він завжди був трохи чужинцем у службі, не лише через своє югославське

походження, а й тому, що, навіть ставши натуралізованим британцем, ніколи не міг остаточно змиритися з класовою соціальною ієрархією Англії — не лише в цивільному житті, а й у столичній поліції, а також в антивладних підпільних рухах.

Після закінчення коледжу він думав, що, приєднавшись до Метрополітенської поліції, нарешті зможе інтегруватися, асимілюватися, стати одним із «своїх» і жити тихо й анонімно, не належачи до жодної групи. Він не розраховував на глибину британської винятковості, з якою зрештою зіткнувся. Після провалу плану та смерті його матері від агресивної форми раку легенів три роки тому, що ще більше підштовхнуло його вперед, Марко вирішив піти глибше в установу, запропонувавши ризикнути власною ідентичністю та проникнути вглиб суспільного ворога, якого підозрювала британська держава. Зокрема, йшлося про активістів, які виступали проти кривавих спортивних розваг, антифашистів і борців з експериментами на тваринах. Отже, він занурився ще глибше під покрови підпілля, ще далі від своєї початкової мети стати найкращим представником британського суспільства, щоб інтегруватися і залишатися напівневидимим. Не мав найближчої родини в Лондоні, не мав зв'язків і завжди був самотником за своєю природою, тож йому не було чого втрачати.

Він зрозумів це, коли відчув, що підпільні організації, у які проникав, ставали для нього більш справжнім домом, більш дружнім місцем, ніж Метрополітенська поліція. Цілі та прагнення екологічних активістів були йому близькі, і він підтримував їхнє бажання змінити світ на краще та зробити його більш сталим. Часто переносився в дитячі спогади про прогулянки трюфельними лісами Істрії з дідусем Ніно та

його собаками. Це був справжній природний світ з давніми традиціями, за які варто боротися. А потім була Джейні. Та сама Джейні, яка відкрила йому своє серце, душу та розум і дала йому справжній дім, справжнє безпечне місце вперше в його житті. Але в реальному житті було зовсім не так. Це був дім, підвалини якого зводилися на хиткому ґрунті брехні. Переломним став для Марка момент, коли він побачив біля кінотеатру Everyman у Гемпстеді плакат, на якому була цитата з документального фільму про Еліс Вокер: «Активізм — це моя плата за проживання на планеті». Ці слова глибоко зачепили Марка, і він змінив свій підхід. За три роки, протягом яких він служив королеві та країні як таємний агент, Марко проник у низку протестних груп, зокрема в антирасистські кампанії та анархістські рухи. Щоденна робота часто виходила за рамки пасивного шпигунства, перетворюючи його на активного учасника. Отже, він опинився між двома вогнями: як з боку Метрополітенської поліції, так і з боку активістів його звинувачували в тому, що він перетворився на агента-провокатора.

Коротко кажучи, Метрополітенська поліція вирішила зробити з нього цапа-відбувайла за провалену операцію з інфільтрації. Його справжню роль розкрили активісти, преса підхопила скандал із радісним азартом, і тепер потрібен був хтось, на кого можна було б списати весь провал. Висновок був очевидний: повернення до жодного з його минулих життів не існувало. Усе це лише погіршувала лавина звинувачень у тому, що він був агентом-провокатором, а також його дворічний роман із Джейні, її вагітність, викидень — усе це тепер було надбанням громадськості. До того ж жовта преса, яка завжди жадала скандалів і шукала «гниле яблуко»

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1.	7
Розділ І. Повернення заблудлого	7
<i>Лондон / Істрія: 23 грудня 2019 року</i>	
Розділ ІІ. Хліба й видовищ	48
<i>Colonia Pietas Iulia, 81 р. н. е.</i>	
Розділ ІІІ. Партизан	87
<i>Демократична Федеративна Югославія, 1944</i>	
ЧАСТИНА 2.	126
Розділ ІV. Садиба Михайличів	126
<i>Істрія: 24 грудня 2019 року</i>	
Розділ V. Знову в бій	151
<i>Colonia Pietas Iulia, 81 р. н. е.</i>	
Розділ VI. Поля смерті.	173
<i>Демократична Федеративна Югославія, 1944</i>	
ЧАСТИНА 3.	188
Розділ VII. Плаваючи з динозаврами	188
<i>Істрія: 26 грудня 2019 року</i>	
Розділ VIII. Старі пси, нові трюки	224
<i>Colonia Pietas Iulia, 81 р. н. е.</i>	
Розділ IX. Братерство і єдність	250
<i>Демократична Федеративна Югославія, 1944</i>	
ЧАСТИНА 4.	268
Розділ X. Танець зі смертю	268
<i>Істрія: 28 грудня 2019 року</i>	

Розділ XI. Новий початок.....	294
<i>Colonia Pietas Iulia, 81 р. н. е.</i>	
Розділ XII. Місія.....	318
<i>Окупована німцями Істрія, квітень 1945 року</i>	
ЧАСТИНА 5.....	334
Розділ XIII. 277 метрів над реальністю.....	334
<i>Істрія: 29 грудня 2019 року</i>	
Розділ XIV. Вирішення справ.....	359
<i>Colonia Pietas Iulia, 81 р. н. е.</i>	
Розділ XV. Триєст наш!.....	383
<i>Окупована німцями Істрія, квітень 1945 року</i>	
ЧАСТИНА 6.....	400
Розділ XVI. Розплата.....	400
<i>Істрія: 30 грудня 2019 року</i>	
Розділ XVII. Северус розкутий.....	443
<i>Центральна Істрія, 81 р. н. е.</i>	
Розділ XVIII. Фойба Бертареллі.....	468
<i>Звільнена партизанами Істрія, 1 травня 1945 року</i>	
ЧАСТИНА 7.....	483
Розділ XIX. О молодосте!.....	483
<i>Істрія: 31 грудня 2019 року</i>	
Бібліографічна довідка.....	512
Подяки.....	520